

УДК 811.112.2'282.3(430.129)

DOI <https://doi.org/10.32782/2710-4656/2025.1.1/29>**Онiщенко Н. А.**

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Куцина К. О.

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

БАВАРСЬКИЙ ДІАЛЕКТ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ: СТРУКТУРНІ ТА ДИСКУРСИВНІ ОСОБЛИВОСТІ

Стаття присвячена дослідженню баварського діалекту як важливого елементу мовної, культурної та історичної спадщини німецькомовних регіонів. Дослідження охоплює аналіз походження, розвитку та сучасного стану баварського діалекту, зосереджуючись на його унікальних особливостях у фонетиці, лексиці та граматиці. Зокрема, висвітлюється його історична еволюція від середньовісньонімецького періоду до сучасності, впливи романських і германських мов, а також роль у житті та самовизначенні баварського народу.

У роботі подано детальний аналіз діалектних дифтонгів, специфічних форм граматики, таких як редукція приголосних та вокалізація голосних, що вирізняє баварський діалект серед інших регіональних варіантів німецької мови. Також розглядаються соціокультурні аспекти, зокрема його функції у відображенні регіональної ідентичності, національної гордості, а також його роль у комунікації баварських діаспор за кордоном.

Дослідження наголошує на багатогранності застосування баварського діалекту: від літературних творів і фольклорних пісень до гумористичних текстів і мемів у соціальних мережах. Стаття підкреслює важливість діалекту як засобу культурного збереження та джерела етнолінгвістичних досліджень. Баварський діалект не лише зберігає мовну спадщину, але й сприяє збагаченню культурного ландшафту регіону, підтримуючи зв'язок між поколіннями та сприяючи збереженню національної ідентичності.

Крім того, баварський діалект відіграє важливу роль у формуванні регіональної літератури та мистецтва. Багато відомих письменників і поетів використовували цей діалект у своїх творах, що дозволило зберегти його унікальні риси та передати їх наступним поколінням. Фольклорні пісні, казки та легенди, написані баварським діалектом, є невід'ємною частиною культурної спадщини регіону.

У сучасному світі баварський діалект також знаходить своє місце у цифровому просторі. Соціальні мережі, блоги та інші онлайн-платформи стають новими майданчиками для його використання та популяризації. Гумористичні тексти, мемів та відео, створені баварським діалектом, сприяють його збереженню та поширенню серед молоді.

Ключові слова: говірка, граматика, діалект, текстові функції, фонетика.

Постановка проблеми. Німеччина пройшла великий шлях розвитку завдяки історичним подіям, які неодноразово змінювали устрій німецького народу. Будь-які зміни у суспільстві породжують низку наслідків, які можуть бути як позитивними, так і негативними. Вони впливають на різні аспекти життя, зокрема на культуру, економіку, мову та соціальні відносини. Такі зміни часто стають рушієм прогресу, проте водночас можуть породжувати виклики, які потребують адаптації й пошуку нових рішень для подолання труднощів.

Століттями регіони сучасної Німеччини були у складі різних держав, по-різному розвиваючись у економічній, культурній та мовній сферах.

Об'єднання ФРН і НДР започаткувало процес інтеграції регіональних культур і часткової уніфікації населення, хоча діалекти залишилися й досі, які представляють великий інтерес для науковців.

Аналіз освітніх досліджень і публікацій. Баварський діалект завжди був у центрі наукового пізнання. Шмід Г. [30] пропонує короткий огляд історії та особливостей баварського діалекту, підкреслюючи його граматичні та лексичні риси. Вільман В. [33] детально аналізує фонетичні аспекти німецької мови, що є важливим для розуміння її історичного розвитку. Цехетнер Л. [34] надає глибокий аналіз баварського діалекту, включаючи його історичний розвиток та граматичні особливості. Аугустин А. [13] досліджує використання

баварського діалекту в аудіовізуальних медіа, підкреслюючи його культурну значущість. Похитун Т. [10] аналізує історичний розвиток німецьких діалектів та їхній вплив на сучасну німецьку мову, розглядаючи фонетичні, лексичні та граматичні особливості. Ці роботи разом створюють комплексне уявлення про баварський діалект та його взаємозв'язок із сучасною німецькою мовою.

Актуальність дослідження визначають розвиток територіальних діалектів та дослідження взаємозв'язку баварського діалекту з літературною німецькою мовою. Власне об'єкт дослідження становлять лексичні одиниці, які несуть ознаки приналежності до баварського діалекту. Предмет дослідження складають лінгвістичні особливості баварського діалекту, а саме ознаки цих мовних одиниць. Корпус дослідження складається зі слів, словосполучень та речень з німецькомовних ЗМІ, які були оприлюднені у період з 2014 по 2023 рік.

Постановка завдання. Мета цього дослідження полягає в аналізі лінгвістичних особливостей баварського діалекту, представленого на сторінках німецькомовної преси, а також у вивченні ролі діалектизмів у різноманітних текстових жанрах, та передбачає вирішення наступних завдань:

- проаналізувати поняття «діалект», узагальнити та уточнити існуючі визначення;
- узагальнити вплив історичного розвитку та географічне розташування на сучасний стан баварського діалекту, його місце в «екосистемі» німецьких діалектів;
- встановити соціокультурне значення баварського діалекту;
- дослідити функції лексичних одиниць баварського діалекту у текстах та встановити способи дисемінації баварського діалекту та його взаємодії зі стандартною німецькою мовою.

Методологія дослідження спирається на доробки сучасної еколінгвістики, де мова розглядається як складник системи співіснування людини, суспільства і природи. Використано комплекс таких методів: метод суцільної вибірки лексичних одиниць з діалектно маркованою семою з німецькомовних ЗМІ для формування корпусу дослідження; порівняльний метод для вивчення подібностей та відмінностей між баварськими діалектизмами та стандартною німецькою мовою; інтерпретаційний метод для визначення функцій баварських діалектизмів у надійних текстах.

Виклад основного матеріалу. Мова – інструмент для спілкування, культурна спадщина та яскравий показник різних соціальних процесів на

шляху становлення будь-якої країни [6, с. 361–365]. Вона є ключовим інструментом міжособистісної комунікації. Мова дозволяє людям обмінюватися інформацією, висловлювати емоції, передавати думки та координувати дії. [9, с. 265–271].

Спілкування у спільнотах, групах, регіональних співтовариствах спричиняє виникнення діалектів, так званих регіональних мов, які за певних умов формуються на одній території залежно від способу життя.

У своїй роботі Й.Берлінгер дає наступне визначення діалекту: «Діалект – це мова, яка завжди передує писемній мові, обмежена у граматичному плані, зустрічається в нижчих і середніх класах суспільства, прив'язана до місцевості, реалізується переважно усно в повсякденних сферах життя» [16, с. 78]. Н.Варга та Х.Зикань визначають діалекти як засоби спілкування на обмеженій території [1, с. 20]. В.Дячук надає таку дефініцію: «Діалект – різновид національної мови. Воно не обтяжене вимогами літературної мови, але при водночас воно акумулює в собі особливості матеріальної та духовної культури на всіх етапах розвитку народу» [2, с. 116].

З вищенаведених визначень можна виокремити такі характеристики: 1) протиставлення стандартній літературній мові, 2) обмеження певним регіоном, 3) наявність власної системи спілкування з унікальним лексичним та граматичним складом.

Історичні та географічні аспекти баварського діалекту. Баварський діалект німецької мови належить до верхньонімецьких діалектів. Свою назву як діалект, так і федеральна земля отримали від баюварців (Bajuwaren) – групи населення, що оселилася в регіоні між Альпами та Дунаєм [14].

У XIV столітті почали з'являтися юридичні та літературні тексти на народній мові, а до того часу сформувалася східно-верхньонімецько-австрійська мова, що охоплювала території від Аугсбурга до Відня. У XVII столітті дедалі частіше використовувався баварський діалект у текстах. У XVIII столітті в Австрії було створено Імператорську академію наук, яка займалася стандартизацією німецької мови, закріпивши баварський діалект як один із провідних регіональних варіантів [29].

Баварський діалект охоплює значну територію, головним чином на південному сході німецькомовного простору. Він є характерним не лише для федеральної землі Баварія, а й виходить за її межі. Загальна зона поширення діалекту простягається приблизно на 500 км із заходу на схід – від району Леха та Арльберга до Нойзідлерського озера, а з пів-

ночі на південь – від Фіхтельських гір до перевалу Залюрнер Клаузе. В Австрії він присутній у Бургенланді, Верхній і Нижній Австрії, Каринтії, Штирії, Зальцбурзі, Тіролі та Форарльберзі. В Італії діалект використовують у Південному Тіролі, зокрема в провінції Больцано. Окрім того, у північній Італії баварські говори досі бережуть як важливу культурну спадщину. Баварський діалект також охоплює територію Ліхтенштейну [5].

Соціокультурне значення баварського діалекту. Баварський діалект відіграє важливу роль у житті місцевого населення, слугуючи не лише засобом спілкування, а й носієм культурної ідентичності. Він відображає багату історичну спадщину регіону й охоплює різноманітні мовні варіації, які можуть застосовуватися залежно від ситуації [7; 8].

Цей діалект широко представлений у традиційній літературі, музиці та театральному мистецтві, де вистави часто виконуються виключно місцевою говіркою. Чимало таких творів мають яскраво виражений регіональний або національний колорит. Крім того, баварська мова є невід'ємною частиною народної творчості, включно з піснями, танцями та іншими фольклорними звичаями.

Еколінгвістичний підхід є основою методології даного дослідження. Розглянемо детальніше, що досліджує така наука як еколінгвістика. Еколінгвістика – це напрямок лінгвістики, що вивчає взаємодію між мовою і навколишнім середовищем, зокрема, як мовні практики можуть впливати на природу і навпаки. Вона досліджує, як мовні одиниці відображають сприйняття світу, а також як зміни в екосистемах можуть відображатися в мові та культурі. Основною метою є розуміння того, як мова може сприяти збереженню або руйнуванню навколишнього середовища, а також як мовні системи сприяють формуванню екологічної свідомості [3].

Вивчення баварського діалекту в контексті еколінгвістики є цікавим, оскільки місцеві діалекти часто мають багато слів і виразів, що відображають специфіку природи та культури певного регіону. У баварському діалекті можна знайти велика кількість слів, які описують місцеву флору, фауну, природні явища. Наприклад, різні варіанти називань лісів, гір, річок можуть мати глибоке коріння в історії та культурі, що дозволяє краще зрозуміти, як місцеві жителі сприймали природу в минулому.

Традиції сільського господарства, збирання врожаю, сезонні ритуали – все це може знайти своє відображення в діалектній лексиці. Діалекти можуть також показати рівень екологічної свідомості певного регіону. Слова, що описують

взаємодію людей з природою, можуть свідчити про повагу до навколишнього середовища або ж, навпаки, про зміни в ставленні до нього внаслідок модернізації. Збереження баварського діалекту можна розглядати як частину культурної і екологічної спадщини, оскільки мова є важливим елементом місцевої ідентичності і відображає специфіку природного середовища, яке може бути втрачено в процесі глобалізації [20]. Глобалізація часто призводить до зникнення діалектів через стандартизацію освіти, домінування мас-медіа стандартною німецькою мовою та скорочення міжпоколінного передання. Як наслідок, культурні та екологічні знання, що містяться в баварському діалекті, можуть бути втрачені. Молодь у Баварії дедалі частіше використовує стандартну німецьку, ігноруючи діалект. Через це навіть у сільських районах зникають унікальні слова, пов'язані з традиційним способом життя.

Фонетичні аспекти баварського діалекту. У науковому світі вже протягом багатьох десятиліть активно досліджують лінгвістичні аспекти баварського діалекту [30; 34].

Даний діалект вирізняється своєю незвичайністю звуків, передусім своїми голосними, які роблять його більш милозвучним. У результаті в баварському діалекті нараховується приблизно два десятки різних дифтонгів, тоді як у стандартній німецькій їх лише три: [aɪ], [aʊ] та [ɔɪ].

Деякі слова, що в літературній німецькій мові мають різну вимову й написання, у баварському діалекті стали омофонами. Наприклад: *Schdui* може означати як *Stuhl* (стілець), так і *Stiel* (стебло); *Làid* уживається замість *Leid* (горе) або *Leute* (люди); а *koid* може позначати як *kalt* (холодний), так і *gehallt* (той, що зробив відлуння) [4].

Баварські дифтонги вважаються «живими», оскільки вони можуть змінюватися залежно від роду іменника, до якого відносяться. У стандартній німецькій мові числівники *zwei* та *drei* мають стабільні дифтонги, що не залежать від подальших слів. Натомість у баварському діалекті форми *zwoa* та *drai* змінюються під впливом роду іменника: *zwee Mana* (два чоловіки), *zwou Kia* (дві корови), *zwoa Haisa* (два будинки).

Ще однією характерною рисою баварського діалекту є ослаблення вимови приголосних (*Konsonantenschwächung*), що відрізняє його від літературної німецької мови. Це явище часто призводить до випадання приголосних у ненаголошених складах, особливо в кінцевих позиціях слів. Найчастіше під редукцію потрапляють закінчення *-n*, *-en* та *-ch* (Табл. 1):

Таблиця 1

Редукція закінчень у баварському діалекті

Bairisch	Hochdeutsch
<i>mei</i>	<i>mein</i>
<i>alla</i>	<i>allein</i>
<i>schö</i>	<i>schön</i>
<i>nu</i>	<i>nun</i>
<i>natürli</i>	<i>natürlich</i>
<i>di</i>	<i>dich</i>

У результаті зникає фонетична різниця між парними приголосними: *p* та *b*, *t* та *d*, *k* та *g*. Заміна глухих приголосних на їхні дзвінки відповідники є простішою з точки зору артикуляції. Прикладом цього явища є такі слова, як: *Bäda* (Peter), *Papa* → *Baba*, *Tag* → *Dog* тощо.

Лексичні аспекти баварського діалекту. Баварський діалект має певний ряд лексикосемантичних особливостей. Ідеографічна класифікація баваризмів (лексичних запозичень чи особливостей, характерних для баварського діалекту) може бути здійснена шляхом виділення сфер дійсності, у яких вони найбільш поширені.

Однією з найбільш впізнаваних – особливостей цієї говірки є використання унікальних форм привітання та прощання. Наприклад, слово *Servus*, яке має латинське походження, слугує як для вітання, так і для прощання, замінюючи стандартні німецькі *Hallo* та *Tschüss*. Інші популярні вирази, як-от *Griß Gott* або *Grüß Gott*, широко вживаються не лише в Баварії, але й у Франконії, Австрії та Тіролі.

Назви пір року в баварському діалекті також відрізняються від стандартної німецької: весна називається *das Fruahjahr* або *der Auswärts* замість *der Frühling*; літо – *der Summa* або *der Summer* замість *der Sommer*; осінь – *der Hirst* або *der Hirscht* замість *der Herbst*; зима – *der Winta* замість *der Winter*.

Традиційні страви баварців привертають увагу своєю самобутністю та унікальністю: *Haxn/Haxe* – *Keule*, *Krautwickl* (*Krautwickl*, *Krautwickel*, *Krautwickerl*, *Krautwickal*, *Graudwiggel*, *Graudwiggel*) – *Kohlroulade*, *Leberkäse* – *Fleischkäse*, *Knödel* (*Knödel*, *Knödl*, *Knedl*) – *Kloß* тощо.

Морфологічні аспекти баварського діалекту. Однією зі значущих відмінностей баварського діалекту від стандарту є словотвір. Префікс *ge-* у іменниках, дієсловах та прикметниках редукується до *g-*, за виключенням тих випадків, коли він передує літерам *p*, *t*, *k*, *b*, *d*, *g* (див. Табл. 2).

На протигагу стандартній німецькій мові, у баварському діалекті суфікс іменників *-en* замінюють на *-n* (див. Табл. 3).

Дієслова з основами, що закінчуються на *f*, *ch*, *k*, *m*, *n*, мають форму інфінітива з закінченням *-a*. У таких дієсловах, де основа закінчується на ці літери, часто спостерігається використання закінчення *-a*, а в деяких випадках воно може змінюватися на *-ga* (див. Табл. 4).

У баварському діалекті практично не використовується *Konjunktiv* (*Präsens*), і він фактично вийшов з ужитку. Залишилося кілька сталих виразів, таких як *Heif da God* (*Helf dir Gott*) чи *Godssaidangg* (*Gott sei Dank*).

Таблиця 2

Редукція префікса *ge-* у баварських іменниках, дієсловах та прикметниках

Bairisch	Hochdeutsch
(1) De tz redt mitm Chef vom Haus vo da Boarischen Gschicht, dem Loibl Richard, üba de boarische Art vo am Brexit [19]	(1) Der tz spricht mit dem Chef des Hauses der Bayerischen Geschichte, Richard Loibl, über die bayerische Art des Brexit
(2) Mit Gwalt lupft ma a Geiß henda nom [24]	(2) Mit Gewalt hebt man eine Ziege hinten nach
(3) Boarisch gredt, gsunga und gspuit [17]	(3) Bayerisch gesprochen, gesungen und gespielt
(4) A gscheide Supp hot no koim Dumme it gshaded [21]	(4) Eine gescheite Suppe hat noch keinem Dummen geschadet
(5) War des übahaupts a Winta letzts Jahr? Da Umstand, dass ned oamoi a Schnee länga als an Dog liengbliem is hod ned amoi d'Weihnachtszeit wiarglich wintalich gmacht [19]	(5) War das überhaupt ein Winter letztes Jahr? Der Umstand, dass nicht einmal der Schnee länger als ein Tag liegen blieb, hat nicht einmal die Weihnachtszeit wirklich winterlich gemacht

Таблиця 3

Заміна суфікса іменників *-en* на *-n*

Bairisch	Hochdeutsch
(6) Zum Schluss vo da NS-Zeit ham Politiker, so wia da Churchill Winston oana war, übalegt, ob ma ned den Nordn vom Südn wiede trennt [19]	(6) Am Ende der NS-Zeit haben Politiker, wie zum Beispiel Winston Churchill, überlegt, ob man den Norden vom Süden wieder trennt
(7) Oder wer hod ned scho amoi a oide Schäsñ ghabt? [18]	(7) Oder wer hat nicht schon einmal eine alte Schüssel gehabt?

Таблиця 4

Використання закінчення -а та -ga у баварських інфінітивах

Bairisch	Hochdeutsch
(8) Warum ma mia des macha? [18]	(8) Warum machen wir das?
(9) Vui Leit in meiner Umgebung verstenga des ja gor nimma [18]	(9) Viele Leute in meiner Umgebung verstehen das ja gar nicht mehr
(10) Ma schreibt irgendwo irgendwos üba Bayern und woäß ned genau, ob ma jetzt a ‚y‘ oda a ‚i‘ hernenma muass [19]	(10) Man schreibt irgendwo über Bayern und weiß nicht genau, ob man jetzt ein ‚y‘ oder ein ‚i‘ nehmen muss

Натомість Конґунктив (Präteritum) все ще широко застосовується. Ця форма використовується для вираження нереальних, бажаних чи можливих ситуацій. Утворення Конґунктив (Präteritum) у діалекті здійснюється за допомогою суфікса *-ad*. Для більшості баварських слів можна утворити цю форму, за винятком дієслів *haben* та *sein*: *ich trüge* → *i drogad*, *ich ließe* → *i lassad* тощо [11, с. 69, також Табл. 5].

Текстові функції баварських діалектизмів.

Діалект відіграє важливу роль у формуванні усної та письмової комунікації в різноманітних мовленнєвих жанрах, таких як тексти епічних, драматичних, ліричних жанрів, публіцистичні, побутові тексти. У кожному з цих жанрів діалект має свої функції, що надають виразності та унікальності спілкуванню.

Баварські діалектизми можуть виконувати такі ролі в текстах епічних та ліричних жанрах:

- Локалізація сюжету. Вживання баварського діалекту допомагає створити чітке уявлення про культурне та географічне оточення твору, що сприяє відображенню реалістичності баварського способу життя та культури. Це також надає розповідям характерного національного колориту.

(15) *Nach einer anständig bemessenen Pause traten die Besucher zu den Leidtragenden und sprachen Worte des Trostes.*

“Wer hätt’ dös glaubt, Frau Seilinger? So a g’sunder Mann! Vor drei Tag hab i’n no über’n Marktplatz geh seh’gen und zu mein Mann g’sagt –

gel Schorschel? – schau hi, hab i g’sagt, da geht der Herr Seilinger. Und jetzt – a so a Mann...!” [32].

Людвіг Тома у своїх творах «Nachbarsleute» та «Münchnerinnen» використовує баварський діалект, щоб підкреслити атмосферу і реалістичність сцени, надаючи мові персонажів індивідуальності та автентичності. Завдяки діалекту читач відчуває регіональний колорит і культурний контекст, що допомагає глибше зрозуміти середовище, у якому відбувається дія.

(16) *Paula rüttelte ihren Mann, dem der Kopf eben wieder nach vorne fiel, an der Schulter...*

“Weißt was, legt euch doch ein Stündl nieder und schlaft aus... Das hat doch keinen Sinn, im Gastzimmer und auf die Stühl eindudeln...” [31].

Автор використовує баварські діалектизми у комбінації з літературною німецькою мовою, що лише підсилює ефект говірки.

(17) *»Ah... ja... die Ehe und die Liebe...“ seufzte Frau Resi, als sie mit Paula zum Seeufer hinunterging. »Ich glaub, es is bei alle Leut gleich... In München wenigstens scho... was ich g’sehn hab’, war überall das nämliche... Meinst d’net?”*

“No ja, dös is natürlich, daß...”

“... d’Liab ei’schlaf. Gel?” [31].

- Характеризація персонажів. Використання діалекту допомагає виразити соціальне становище, професійну належність, вік чи походження героїв, що надає їм унікальності та глибини.

(18) *“I bin koana, der mit em hoch oben redt, aber i kenn ois, was ma in der Woi do saufn kann!”* [22].

Таблиця 5

Конґунктив у баварському діалекті

Bairisch	Hochdeutsch
(11) Waar doch wirklich schod, wenn des oiss aussterbn daat? [18].	(11) Wäre doch wirklich schade, wenn das alles aussterben würde?
(12) Herrgott lassed min au guada Ma sei, wenn’s Probleme gibt, no saged min “ja mei” [14].	(12) Herrgott, lassen wir es gut sein, wenn es Probleme gibt, dann sage ich ‘ja mei.
(13) A wenn’s sei enga Profi-Fuaßballer-Kalender nua schwarz zualosst, vasuacht da Weigl Julian, dass er recht oft in seiner Rosenheimer Heimat vorbeischaud [17].	(13) Auch wenn sein Profi-Fußballer-Kalender nur schwer zuzulassen ist, versucht Julian Weigl, dass er recht oft in seiner Heimat Rosenheim vorbeischaue.
(14) Wenn ea z’Nürnberg is, head ma bei eam no des interdentale „l“ wia in „vill“ (viel), da berührt de Zung de oban Schneidezähnd [19].	(14) Wenn er in Nürnberg ist, hat man bei ihm noch das interdentale ‘l’ wie in ‘vill’ (viel), da berührt die Zunge die oberen Schneidezähne.

У даному реченні автор використовує елементи баварського діалекту, щоб надати глибини характерам, підкреслити, що герої вихідці з простого народу.

(19) *“I kenn di, du bist a rechter Wicht, der koa Angst hat!”* [28].

У цій цитаті також використовується типовий баварський стиль спілкування, характерний для безтурботних та сміливих персонажів, що власноруч багатьом героям творів Карла Майя.

- Емоційна забарвленість. Баварські діалекти допомагають створити інтендовану автором атмосферу та певний емоційний настрій. У таких жанрах як “Schlager” або “Neue Volksmusik” вони створюють комічний ефект.

(20) *“Hör auf, du Narr! Du kannst mi net verschrecken, mit deiner oiden G’schicht!”* [27].

(21) *“Komm her, du Sau! Was glotzt du so? Wenn du dich nicht schleunigst verziehst, dann kriegst du was!”* [27].

Ці уривки з елементами баварського діалекту належать персонажу, який часто використовує грубу форму спілкування, характерну для селян чи простих людей у південній Німеччині.

(22) *Singa, lacha, Schafkopfkarten
Schmusen, tanzen, a Bier im Garten*

A neues Leben starten

D’Kellnerin nimmt mi mit zu ihr

*Und sie fragt: “Magst du Kaffee?” “Ah ganz lieb
vo dir*

Sei ned bös aber, i hätt lieber no a Bier

Bei dem Kaffee da kannt a Blödsinn passiern” [26].

У наведеному уривку комічний ефект досягається завдяки контрасту між романтичною пропозицією піти на каву і несподіваною відповіддю героя, який замість кави воліє пиво. Саме специфічна, трохи грубувата простота баварської говірки підсилює цей гумор, який підкреслюється невимуженістю і характерною буденністю мови, що відображає простий, життєрадісний і трохи саркастичний погляд на життя.

(23) *Lang ham mir überlegt,
des Geschenk füruns as Hirn bewegt.*

*Es muas wos sei, wos macht ihr a a Freid,
am Fest zu ihm Geburtstag heit.*

*A Flaschn Schnaps hom mia a ois gefährlich
empfundn,*

*weil nach an Rausch schläft uns
24 Stunden.*

*An Liebesroman ham uns dann oa vorg’schlagen,
mit dem Titel “Blutige Lippen an saukalten Tagen”* [35].

Тут діалект додає комічного колориту через сатиричне перебільшення у виборі подарунка на день народження. Серйозність обговорення, яке призводить до химерних пропозицій, таких як пляшка шнапсу (з ризиком, що винуватець свята засне на добу) чи любовний роман з абсурдним, гротескним заголовком («Криваві губи в крижані дні»), створює комічний контраст. Баварська говірка підсилює гумор своєю прямою і трохи грубуватою, але щирою манерою викладу, що підкреслює неформальність і дотепність ситуації.

- Самоідентифікація. У народній пісенній ліриці баварський діалект підкреслює національну ідентичність і регіональну гордість народу.

Наприклад, популярна народна баварська пісня «In München steht ein Hofbräuhaus» («У Мюнхені стоїть пивний заклад») є прикладом використання баварського діалекту для створення радісної і теплої атмосфери. Текст пісні розповідає про пивний зал у Мюнхені та його атмосферу, і він звучить автентично завдяки використанню діалекту, який вносить елемент місцевого колориту та веселощів.

(24) *In München steht ein Hofbräuhaus:*

Eins, zwei, g’suffa

Da läuft so manches Fäßchen aus:

Eins, zwei, g’suffa [25].

Дисемінація баварського діалекту. З розвитком Інтернету баварський діалект виходить за межі традиційного географічного ареалу і стає частиною ширшого культурного простору, впливаючи на стандартну німецьку мову. Соціальні мережі стали майданчиком для поширення баварських елементів мови, де з’являються гумористичні дописи, меми та жарти, що підкреслюють унікальність життя в Баварії. Наприклад, популярні меми на баварському діалекті або короткі дописи, що ставлять акцент на особливості баварської культури, швидко поширюються серед користувачів, часто ставши частиною повсякденного мовної практики навіть поза межами Баварії [23], напр. рис. 1–3.

Крім того, онлайн-програми, такі як “Auf Bairisch g’lacht!” на ARD Mediathek, активно сприяють популяризації баварського діалекту в медіапросторі. Архів гумористичних виступів, скетчів і мініатюр від Bayerischer Rundfunk (BR) дозволяє ширшій аудиторії ознайомитися з баварським гумором, що поєднує класичні жарти з сучасними сюжетами, які висвітлюють повсякденне життя через призму баварської культури та мови. Завдяки таким ініціативам, баварський діалект

Рис. 1. Гумористичний допис з ЗМІ. Переклад стандартною німецькою мовою: “Man sagt nicht einfach zur Oma, dass man keinen Hunger mehr hat”

Рис. 2. Гумористичний допис з ЗМІ. Переклад стандартною німецькою мовою: “Wenn die Freundin gekocht hat und du so tun musst, als würde es schmecken...”

Рис. 3. Гумористичний допис з ЗМІ. Переклад стандартною німецькою мовою: “Ich soll bei der Hitze arbeiten? Spinnt der Papa? Da sitz ich lieber im Biergarten!”

лект стає не тільки важливою частиною місцевої культури, а й активним елементом віртуального простору, що впливає на стандартну німецьку мову, збагачуючи її новими мовними формами і фразами [12].

Висновки. У результаті аналізу лексичних одиниць баварського діалекту можна зробити кілька важливих висновків. По-перше, баварський діалект є важливою частиною культурної спадщини Баварії та інших регіонів, де він поширений. Він не лише відображає історичний розвиток території, а й є важливим елементом соціальної ідентичності. Особливості фонетики, лексики та граматики баварського діалекту, зокрема його дифтонги, редукція приголосних і специфічні словотвірні процеси, створюють унікальну мовну картину, яка вирізняється від стандартної німецької мови.

По-друге, баварський діалект має великий вплив на літературну, музичну та театральну традицію. Його використання в прозових та поетичних творах додає національного колориту та підкреслює автентичність культурного середовища. Діалект також виконує важливі функції локалізації сюжету, характеристиці персонажів, створення емоційної забарвленості та підкреслення національної гордості.

По-третє, з розвитком Інтернету та нових медіа баварський діалект виходить за межі традиційних територіальних рамок і набуває нових форм популярності. Він активно поширюється через соціальні мережі, гумористичні мему та пісні, ставши частиною ширшого культурного простору. Цей процес також впливає на стандартну німецьку мову, збагачуючи її новими мовними елементами.

Таким чином, баварський діалект є не лише засобом комунікації, а й важливим елементом культурної ідентичності, який продовжує відігравати значну роль у розвитку регіональної та національної культури.

Перспективами для майбутніх досліджень є продовження аналізу дискурсивних характеристик баваризмів – особливостей вживання в певних комунікативних ситуаціях, а також кореляція між вживанням діалектизмів та інтенціями мовця. Подальше дослідження може включати створення корпусів даної говірки, що допомогли б краще систематизувати типи текстів та сфери вживання народної мови.

Список літератури:

1. Варга Н., Зикань Х., Берта Е. Вступ до мовознавства. Ужгород : ДВНЗ «УжНУ», 2023. 162 с. URL: <https://surl.li/mspqkm> (дата звернення: 08.11.2024).
2. Дячук В. Діалект як простір репрезентації культури мікросоціуму. *Наукові записки. Серія: Філологічні науки*. 2024. № 210. С. 116–124. URL: <https://surl.li/bynsn> (дата звернення: 24.01.2025).

3. Жуковська В., Деркач Н. Еколінгвістика: становлення та основні напрями досліджень. *Науковий вісник Волинського національного університету ім. Лесі Українки. Філологічні науки*. 2011. № 2. С. 66–70.
4. Іванісєлі О. Фонетичні та лексико-семантичні особливості діалектів німецької мови. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/300405052.pdf> (дата звернення: 04.11.2024).
5. Куцина К. Фонетичні та лексико-семантичні особливості баварського діалекту німецької мови : магістерська робота. Харків, 2024. 75 с.
6. Куцина К., Смоляна Т. Запозичені слова та їх роль у розвитку німецької мови. *Наумовські читання : 36. тез XX Всеукр. науково-метод. конф., м. Харків, 3 листоп. 2022 р.* С. 361–365.
7. Оніщенко Н. Конотація регіональності у фразеологічній системі німецької мови. *Науковий вісник кафедри ЮНЕСКО Київського національного лінгвістичного університету*. 2017. № 35. С. 76–82.
8. Оніщенко Н. Стилистичні та семантичні характеристики конотативної системи сучасної німецької фразеології : дис. канд. філол. наук : 10.02.04. Харків, 2003. 251 с.
9. Панченко І. Адресатна референція як засіб реалізації Принципу Ввічливості. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. 2015. № 4. С. 265–271. URL: <https://surl.li/zqtjqu> (дата звернення: 15.10.2024).
10. Похитун Т. Історичні особливості німецьких діалектів та їхній взаємозв'язок з сучасною німецькою мовою. *Наукові записки Національного університету Острозька академія. Серія: Філологічна*. 2015. № 58. С. 172–174.
11. Шаталова І. Морфологічні та лексичні ізоглоси баварського діалекту німецької мови : Магістерська робота. Острог, 2020. 78 с. URL: <https://surl.li/iqlwpd> (дата звернення: 28.10.2024).
12. Auf Bairisch g'lacht!. *Archiv des BR Fernsehens*. URL: <https://surl.li/rkuxsx> (Zugriff am: 28.10.2024).
13. Augustin A. Die Verwendung des Bairischen im Kontext audio-visueller Medien. 2018. S. 7–17. URL: <https://surl.li/tvmicf> (Zugriff am: 27.10.2024).
14. Bayerisch, Bayrisch oder Bairisch? *Remaraweng. Boarisch Sprachgeschichte. Der bairische Sprachraum*. URL: <https://surl.li/nqgolb> (Zugriff am: 17.10.2024).
15. Bayerische Memes. URL: <https://surl.li/kubtac> (Zugriff am: 28.10.2024).
16. Berlinger J. Das zeitgenössische deutsche Dialektgedicht. Zur Theorie und Praxis der deutschsprachigen Dialektlyrik 1950–1980. Frankfurt/Bern/New York : Peter Lang GmbH, 1983. 392 S.
17. Boarisch gredt, boarisch gsunga. *Süddeutsche Zeitung*. 2019. 25. Februar. URL: <https://surl.li/lcrinl> (Zugriff am: 28.10.2024).
13. Bögel R. Tz auf Bairisch: Warum ma mia des macha. *Tz*. 2014. 21. Februar. URL: <https://surl.li/olnooz> (Zugriff am: 28.10.2024).
14. Bonke M. Mei Lem ois Ruhrpott-Bayer – Ex-Löwe Weigl im tz-Gspräch. *Tz*. 2019. 21. Februar. URL: <https://surl.li/irsanf> (Zugriff am: 20.10.2024).
15. Derni A. The Ecolinguistic Paradigm: An Integrationist Trend in Language Study. *The International Journal of Language Society and Culture*. 2008. P. 21–30. URL: <https://surl.li/tcrtcl> (date of access: 02.12.2024).
16. Graf A. Weißblau und kreuzfidel. 6. Aufl. Trostberg : Erdl Druck, Medienhaus, 2013. 80 S.
17. Hauptmann, G. Der arme Heinrich. 1902. URL: <https://surl.li/xlbyot> (Zugriff am: 28.10.2024).
18. Hollywood Filme auf Bayerisch. *Facebook*. URL: <https://fb.watch/vu5gzAp-kS/> (Zugriff am: 28.10.2024).
19. In d'Wiarglichkeit. *Boarischkult*. 2020. 2. Dezember. URL: <https://www.boarischkult.de/texte/in-d'wiarglichkeit> (Zugriff am: 24.10.2024).
20. In München steht ein Hofbräuhaus. 1935. URL: <https://ingeb.org/Lieder/inmunche.html> (Zugriff am: 24.10.2024).
21. LaBrassBanda | Die offizielle LaBrassBanda Website – Songtext – Danzn – Kaffee vs. Bier. *LaBrassBanda | Die offizielle LaBrassBanda Website*. URL: <https://surl.li/ewffeq> (Zugriff am: 28.10.2024).
21. May, K. 1893. Winnetou. URL: <https://surl.li/cabavw> (Zugriff am: 20.01.2025).
22. May, K. 1894. Old Surehand. URL: <https://surl.li/jqopgd> (Zugriff am: 20.01.2025).
23. Rowley A. Bairische Dialekte. *Historisches Lexikon Bayerns*. URL: <https://surl.li/jlloko> (Zugriff am: 07.10.2024).
24. Schmid H. U. Bairisch. Das Wichtigste in Kürze. München : Verlag C. H. Beck oHG, 2012. 255 S.
25. Thoma L. Münchnerinnen. *Projekt Gutenberg-DE – Startseite*. URL: <https://surl.li/chhkao> (Zugriff am: 28.10.2024).
26. Thoma L. Nachbarsleute. *Projekt Gutenberg-DE – Startseite*. URL: <https://surl.li/xhzcnm> (Zugriff am: 28.10.2024).
27. Wilmanns W. Deutsche Grammatik : Lautlehre. De Gruyter Mouton, 1911. 503 S.
28. Zehetner L. Das bairische Dialektbuch. München : C. H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung (Oscar Beck), 1985. 302 S.
29. Zum Fünzigsten der liaben. 2020. URL: <https://surl.li/hedwnv> (Zugriff am: 20.01.2025).

Onishchenko N. A., Kutsyna K. O. THE HISTORICAL DEVELOPMENT OF THE BAVARIAN DIALECT AND ITS LINGUISTIC FEATURES

The article explores the Bavarian dialect as an important element of the linguistic, cultural, and historical heritage of German-speaking regions. The study covers the analysis of the origin, development and current state of the Bavarian dialect, focusing on its unique features in phonetics, vocabulary and grammar. In particular, its historical evolution from the Middle High German period to the present day is highlighted, the influences of Romance and Germanic languages, as well as its role in the life and self-determination of the Bavarian people.

The work provides a detailed analysis of dialect diphthongs, specific grammatical forms, such as consonant reduction and vowel vocalization, which distinguish the Bavarian dialect from other regional variants of the German language. Socio-cultural aspects are also considered, in particular its functions in reflecting regional identity, national pride, as well as its role in the communication of Bavarian diasporas abroad.

The study highlights the multifaceted use of the Bavarian dialect: from literary works and folk songs to humorous texts and memes on social networks. The article emphasizes the importance of dialect as a means of cultural preservation and a source of ethnolinguistic research. The Bavarian dialect not only preserves the linguistic heritage, but also contributes to the enrichment of the cultural landscape of the region, maintaining the connection between generations and contributing to the preservation of national identity.

In addition, the Bavarian dialect plays an important role in the formation of regional literature and art. Many famous writers and poets used this dialect in their works, which allowed to preserve its unique features and pass them on to future generations. Folk songs, fairy tales and legends written in the Bavarian dialect are an integral part of the cultural heritage of the region.

In the modern world, the Bavarian dialect also finds its place in the digital space. Social media, blogs and other online platforms are becoming new venues for its use and popularization. Humorous texts, memes and videos created in the Bavarian dialect contribute to its preservation and spread among young people.

Key words: dialect, grammar, linguistic functions, phonetics, vernacular.